
Juni 2014

Utgör din bevisning ett upphovsrättsintrång?

Förra året dömde Göta hovrätt Mörbylånga kommun att betala skadestånd sedan kommunen i ett tvistemål där kommunen var part, som stöd för sin talan, framställt s.k. "skärmdumpar" från motpartens hemsida och åberopat dessa som bevisning. Nu har Högsta domstolen beslutat att inte meddela prövningstillstånd och domen står därför fast. Domen är principiellt intressant och väcker upphovsrättsliga frågor som man kanske inte tänker på när man av rutin anskaffar och ger in bevisning i tvistemål.

Bakgrunden var följande. Personen K.M.F. hade en hemsida med fotografier som han hade tagit på sig själv. K.M.F. hamnade i tvist mot en kommun. I tvistemålet vid Kalmar tingsrätt gav kommunen in bevisning i form av skärmdumpar från K.M.F:s hemsida. K.M.F. ansåg att detta var ett upphovsrättsligt intrång och stämde kommunen på skadestånd. Tingsrätten ogillade skadeståndskravet, varpå K.M.F. överklagade till Göta hovrätt.

Hovrätten konstaterade bl.a. att bilderna åtnjöt fotografiskydd enligt upphovsrättslagen. Detta skydd innebär att det endast är upphovsmannen som har rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Frågan var om kommunen gjort sig skyldig till upphovsrättsintrång när den framställt exemplar av bilderna genom att skriva ut dem från Internet. Kommunen menade att den hade rätt att skriva ut bilderna eftersom dessa skulle åberopas som bevisning i ett tvistemål där upphovsmannen var motpart och bilderna utgjorde bevisning till stöd för kommunens talan. Göta hovrätt, däremot, ansåg att en part i ett tvistemål inte kan ta sig vilken rätt som helst för att anskaffa bevisning, och gjorde jämförelsen att en part inte har rätt att fritt hämta annans egendom bara för att den behövs som bevisning i ett mål. Hovrätten menade att om bevisning behövdes får man istället begära edition (d.v.s. ett särskilt föreläggande mot innehavare av bevisning att överlämna denna till den som begär det). Kommunen dömdes att betala skadestånd i form av skälig ersättning till K.M.F.. Hovrätten uppskattade ersättningen till 500 kr per bild. Vid beloppets bestämmande beaktade hovrätten bl.a. att K.M.F. lagt upp bilderna till allmän beskådan på internet och därmed själv begränsat värdet av dem i och med att de funnits allmänt tillgängliga, och att han inte hade förklarat på vilket sätt han lidit ekonomisk eller ideell skada.

Utifrån ett strikt rättsligt perspektiv framstår domen kanske inte som kontroversiell. I tvistemål där förlikning är tillåten är det parterna som ska ta fram den bevisning som de vill åberopa. Till skillnad från t.ex. i USA råder i Sverige s.k. fri bevisprövning vilket innebär att domstolen ska pröva målet utifrån all bevisning som förekommit - oavsett

Juni 2014
Utgör din
bevisning ett
upphovsrätts-
intrång?

hur den tillkommit. Den omständighet att en person har brutit mot regler eller lagar vid inhämtandet av bevisningen är en fråga som får utredas och avgöras för sig. Som part är du alltså fri att åberopa vilken bevisning du vill, men du får vara beredd på att i ett senare skede ta konsekvenserna om du inte varit laglydig vid framtagandet av bevisningen.

För att få framställa exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk krävs rättighetshavarens medgivande. Finns inget medgivande utgör exemplarframställning ett upphovsrättsligt intrång. Ett sådant intrång medför skadeståndsansvar. Någon tillämplig undantagsregel för parts framtagande av bevisning i tvistemål finns inte i upphovsrättslagen.

Det var just exemplarframställningen som hovrätten menade utgjorde intrång. Vad avses då med exemplarframställning? Enligt upphovsrättslagen är det "varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod den sker och oavsett om den sker helt eller delvis." Redan när du sparar ner skärmdumpen, med upphovsrättsligt skyddat material, på din dator har du alltså framställt ett exemplar i upphovsrättslagens mening. Hur ska du då hantera detta om du på ett laglydigt sätt vill säkra bevisning som finns på internet?

Du kan begära rättighetshavarens medgivande. Är rättighetshavaren, som i fallet från Göta hovrätt, identisk med motparten är riskerna med en sådan begäran emellertid uppenbar. Motpartens vilja att vara tillmötesgående i frågan torde vara begränsad. Innan du har fått ditt medgivande bör du alltså räkna med att beviset plötsligt "försvinner" från Internet.

Finns det någon möjlighet att, utan rättighetshavarens medgivande, att säkra bevisning innan rättighetshavaren kan ändra eller ta bort det upphovsrättsligt skyddade verk man vill åberopa som bevisning? Nej, knappast. Reglerna om edition ger ju möjlighet att utverka ett föreläggande för svaranden att vid äventyr av vite överlämna ett exemplar av det verk som avses. Ett sådant föreläggande kan inte verkställas på något annat sätt än genom att ge adressaten möjlighet att överlämna verket. Då är överraskningsmomentet borta sedan länge, och möjligtvis även det efterfrågade verket.

Verkan av vårt regelsystem gör sig tydlig genom domen. Det går helt enkelt inte att säkra bevisning av upphovsrättsligt skyddat material som finns tillgängligt på internet genom att ta skärmdumpar av materialet, utan att samtidigt göra sig skyldig till upphovsrättsligt intrång. I praktiken måste man kanske därför tänka sig att en part som behöver åberopa en utskrift av en hemsida till vilken motparten har upphovsrätt trots allt själv säkrar bevisningen genom att ta en skärmdump och därefter ersätter rättighetshavaren genom erbjudande om skälig ersättning. Beträffande beloppet av denna ersättning ger hovrättens dom någon ledning. Hovrätten bedömde ju att vart och ett av de där aktuella fotona skulle ge rätt till skälig ersättning om 500 kronor.

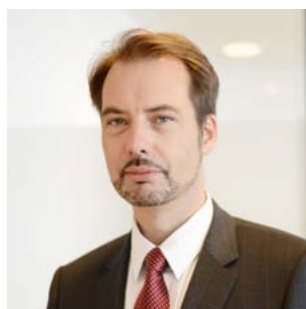
Juni 2014
Utgör din
bevisning ett
upphovsrätts-
intrång?

En fråga som inställer sig är förstås frågan om utbetald sådan ersättning accepteras av domstolen som ersättningsgill rättegångskostnad? Kostnaden utgör ju faktiskt en kostnad för bevisning, men kan uppfattas som skadestånd och inte som vederlag. Möjligen kan svaret bero på om domstolen anser att det var motiverat att säkra bevisning genom upphovsrättsintrång därför att bevisen var betydelsefulla och riskerade att annars försvinna.

Den bedömning av de upphovsrättsliga reglerna som vägleder hovrätten i sitt avgörande är inte begränsad till skärmdumpar och inte heller till fotografier. Man bör utan vidare kunna betrakta domslutet som uttryck för en princip som gäller varje upphovsrättsligt skyddat verk, och som innebär att inga kopior av sådana verk får framställas i syfte att lämnas till domstol som åberopat bevis utan rättighetshavarens medgivande.

Man kan då betänka att en stor andel av de skriftliga bevis som åberopas i landets domstolar i civilrättsliga tvister troligen har något upphovsrättsligt skydd. Det är nog vanligast att det inte är motparten som är rättighetshavare, utan troligare är att de flesta rättigheter innehas av utomstående. Inte så få av dessa rättighetshavare förblir förmodligen okända i en pågående tvist. På så sätt medför kanske i de flesta fall det upphovsrättsliga skyddet för åberopad bevisning inte några praktiska problem, fast rättighetshavaren går miste om ersättning. Domen ger i alla fall upphov till ett stort antal frågor om förutsättningarna för att säkra bevisning i tvistemål överhuvudtaget utan medgivande av alla de rättighetshavare som kan förekomma. Det leder för långt att diskutera dessa frågor i detta nyhetsbrev, men det kan mycket väl finnas anledning att återkomma i saken.

Refererat avgörande är Göta hovrätts dom den 15 oktober 2013 i mål FT 311-13.

Kristian Fredrikson,
Senior Associate / Advokat

Ulrica Dahlberg,
Senior Associate / Advokat